

Er verschijnt veel over (de geschiedenis van) 's-Hertogenbosch, dat is bekend. Scripties en artikelen in een tijdschrift zijn over het algemeen niet in de boekhandel te verkrijgen. In ieder geval bevinden ze zich in de bibliotheek van het Stadsarchief. U kunt de publicaties, die vaak bijzondere aspecten van de geschiedenis belichten, in de studiezaal van het Stadsarchief inzien.

- Lucie Wetselaar studeerde in september 2003 als kunsthistorica af aan de Nijmeegse Universiteit met een doctoraalscriptie over de kerken van Orthen. De vaak zeer onrustige en bewogen geschiedenis van het dorp Orthen weerspiegelt zich in de gebouwde en afgebroken kerken van het dorp. De kunsthistorica benadrukt vanzelfsprekend de kerkarchitectuur van *Sint Salvator tot San Salvator*, zoals de titel van haar scriptie luidt.
- In deel 6 van de serie *Brabantse Biografieën* (in de boekhandel verkrijgbaar) is Den Bosch goed vertegenwoordigd. Jan Bader, die we kennen van zijn diepgravende inventarisatie van de Joodse begraafplaatsen in Noord-Brabant, blijft bezig met de geschiedenis van het Jodendom in de provincie. Het bewogen leven van opperrabbijn Salomon Heertjes (1877-1947), van grote betekenis voor het joodse leven in de provincie, schetst Bader op fijne wijze. Salomon Diamant (1881-1958), 'de dokter met de baard', was een geliefd huisarts in Den Bosch. Patrick Timmermans portretteert hem als een onvermoeibaar mens die na de oorlog de kracht vond om te werken aan de wederopbouw van de Joodse Gemeente in de stad. 'Zegt niet tegen uw

naaste: Kom eens weerom of morgen zal ik u geven, terwijl gij het hebt'. Dit aan het Spreukenboek ontleende gezegde kenmerkte Cornelis Pape (1841-1922), aldus Bram Vroon. Vroon, kenner van het protestantisme in het Brabant van de negentiende eeuw, tekent hem als een filantroop. Dankzij zijn vrijgevigheid kon de 'oude' Sint-Jacobskerk aan de Bethaniestraat worden aangekocht door het Provinciaal Genootschap. Na het Noordbrabants Museum trok de BAM er in! Stedenbouwkundige Rückert (1879-1918) boeide Paul van Dun. Rückert was directeur van gemeentewerken en de motor van de sociale woningbouw in de Muntel. De sport is vertegenwoordigd met Gerrit Schulte (1916-1992). Schulte rende wiel zonder dope en zonder zakken met centen. Een 'fou pédalant' volgens de Fransen. Hij was geen man van bergetappes, de zesdaagsen lagen hem beter. Hoewel hij ook duiven melkte, was hij toch opvliegend, aldus Cees Slegers. De negentiende eeuwse krant heeft de speciale aandacht van Ruud van Breukelen. Hij portretteert courantier Gerard Teulings (1855-1916), de man van de

Kerk te Orthen, pentekening. 'S. de Vlieger', midden 17e eeuw. (Of S. de Vlieger werkelijk de kerk van Orthen tekende, is de vraag. Waarschijnlijk gaat het om een 19e-eeuwse vervalsing door M.J.C. Wegenaar). Deze kerk werd vanwege oorlogsomstandigheden in 1673 gesloopt.
(Stadsarchief, Historisch Topografische Atlas)

Provinciale Noordbrabantsche en 's-Hertogenbossche Courant.

- G.C.M. van Dijck weet uitstekend de weg in het moeilijk toegankelijke middeleeuwse gedeelte van het Bosch Protocol (onderdeel van het Bossche rechterlijk archief). Daaruit wist Van Dijck nazaten van priesters, een geaccepteerd verschijnsel, op te duiken. Jeroen Bosch kende, als lid van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap, de priesters en priesterkinderen. Van Dijck publiceerde zijn 'Priesterkinderen rondom Jheronimus Bosch' in *De Brabantse Leeuw* 52 (2003), waarin ook een bijdrage van Leo Adriaenssen staat over de corrupte activiteiten van de Bossche hoogschout Jacop van Brecht (middele zestiende eeuw).

- Een onderbelicht aspect van de geschiedenis brengt Aart Vos naar voren in deel 20 van het *Noordbrabants Historisch Jaarboek* (verkrijgbaar in de boekhandel): 'Vrouwenarbeid en de gilden in vroegmodern 's-Hertogenbosch'. Hoewel vrouwen in de archieven moeilijk zijn te traceren, laat Vos zien dat ook eeuwen geleden vrouwen in handel en nijverheid onmisbaar waren. In hetzelfde jaarboek een kunsthistorische bijdrage van M. Gielis over Jeroen Bosch, de schilder over wie al veel geschreven is, maar die nog steeds niet is doorgrond. Gielis denkt na over de zeven hoofdzonden in 'Jheronimus Bosch, de natuur van de mens en de hoofdzonden'.
- Het Casino, nu Theater aan de Parade, is van grote betekenis geweest voor kunst met een kleine en een grote K. Jac Luyckx, wie kent hem niet van ons blad, heeft vele uren archiefwerk achter de rug. De ene notulenpagina na de andere, brief na brief nam hij door. En nu ligt er een prachtig boek met vele foto's en illustraties op mijn bureau. Het boek leest vlot weg, wat kan je anders verwachten van een ervaren journalist. Een veelzijdig boek waarin ook plaats is voor anekdotes

en andere wetenswaardigheden.

Deze geschiedenis van een rijk stuk cultureel leven is een must. (Mocht er nog eens een herdruk komen, dan heb ik wel een wens. Een index op al die namen van grote en kleine kunstmakers!) Verkrijgbaar bij de betere boekhandel!

- De Dungense heemkundevereniging geeft het tijdschrift *Het Griensvenneke* uit. Daarin staat in het nummer van februari jl. een artikel van Henk van Gestel over Gerardus Godschalk (1779-1866) o.m. burgemeester van Den Dungen dat tot 1800 tot het stadsgebied ('vrijdom') van 's-Hertogenbosch behoorde. In het artikel staat interessante informatie over de vaststelling van de gemeentegrens met Den Bosch en de geschillen daarover. De aanleg van de Zuid-Willemsvaart leverde ook problemen op.
- *Rosmalla* van maart 2004 is voor een groot deel gewijd aan jubilea van de schuttersgilden uit het dorp. De schuttersgilden vervullen een belangrijke sociale rol in het dorpsleven en dat doen ze al heel lang. De gilden waren altijd nauw verbonden met de katholieke kerk die daar gedurende de Contrareformatie wel eens over tobdde. Zo waren de gildenfeesten

niet direct een toonbeeld van christelijk gedrag. Tegenwoordig mag een protestant ook lid zijn van het Rosmalense gilde van Sint Catharina - Sint Joris. Voor de jood, islamiet of heiden is de deur nog toe. Maar er is hoop: vrouwen mogen sedert twee jaar ook met de boog schieten.

- Maarten van Boven, algemeen rijksarchivaris, rondde jaren geleden zijn proefschrift af over de rechterlijke instellingen in de periode 1795-1811. Een bron voor zijn onderzoek waren de autobiografische aantekeningen van de jurist Boudewijn Donker Curtius die in de Patriottentijd en de Bataafse periode in Den Bosch woonde. Curtius maakte ook aantekeningen over het leven van alledag in Den Bosch rond 1800. Van Boven heeft de tekst op het Internet geplaatst en u kunt deze lezen door <http://members.lycos.nl/mavabo> in te tikken.
- In de gegevens die het Internet biedt kun je verdrinken als je 'zo maar' aan het zoeken gaat. Op www.hetgeheugenvannederland.nl weet je in ieder geval dat er iets over onze geschiedenis op staat, bijvoorbeeld 85.000 afbeeldingen van het zogenoemde rijke rooms leven. Misschien staat u er wel bij!